

Tas Latweefchu draugs.

1840. 18 Juhli.

29ta lappa.

J a u n a s s i n n a s.

Is Rihges. Pagahjuschâ Mai=mehness mahfu mallâs schahs nelaines irr notikfuschas, kas mums deht mahzibas tē ja=studdina. — Stâ stahweja diwi wihri us stallahschehm pee Nahts=muischas, Zehrpatēs aprinkī, pee buhweschanas strahdadami; stallahsches luhse un wihri kricce semmē; weens mas ween rikke eewainohs, ohtrs palikke us weetas. — Tai paschâ deenâ weens semneeks no Ohsol=muischas, Zukkuma aprinkī, pakahrahs pats; kâ schkeet, ruhpedamees, kâ z puhrus rudsu bija nosaudejis. — gta Mai Limbaschds kohls, peejirsts, uskriht semneekam un winnu nositt. — 11tâ eet diwi semneeki ar laiwu, peekrahtu ar almineem, pa Daugarwu us leiju; stiprs wehisch zekahs, wilni gahschahs eekschâ un noslihžina laiwu, ir wihrus.

Is Jheu semmes, Eulendereem blakkam. Pahre scho semmi gan warr fazzihē, kâ tur lihds schin mas gaismas bija, fewischēi pee semtigas kahrtas laudim. Teem nedf bija kretnas skoblas, nedf — awihses. Dshwoja tâ patē kâ winnu tehwi tehwi bija dshwojuschē, eeksch mahwu tizzibas, un sawahm kahrabahm kalpodami. Wisswairak bija eemihtojuschē stiprus dshreenus un zaur scheem ne ween jo deenas jo leelakâ nabbadšibâ eekrittuschē, bet ar katru gaddu arri wissadi zitti grehki un noseegumi bija gahjuschē wairumâ. Bet preeksch pahri gaddeem tur weens mahžitajs, Matju wahrđâ, zehlahs, tas eefahje laudis pamahžihē, lai tok stipreem dshreneem pa wissam atfalka un fahhibas beedribâs fadohdahs. Un luhk', jau taggad pehž til ihfa laizina wairak ne kâ diwituhk'skohschē reis tuhk'skohschē zilweki tur pee fahhibas-beedribahm peederr. Wissa semme itt kâ no jayna peedsimmuse, mallu mallâs sĭhmes rahdahs, kâ Deewam gauschē patihk', kâ grehžineeki atgreeschahs. Lai gan labbiba pagahjuschâ gaddâ ne wissur bija isdemusees, un seemâ un pawassarâ weht daschâ weetâ leels truhkums atraddahs, tairchu grehki un noseegumi itt kâ stahjahs un jau gahje til masumâ, kâ teefahm scho gaddu dauds masak ar laundarritajeem jadarbojahs.

Tas krofodils jeb lewijatans.

Ja kas pateesi grihb pahre kirsakkahm bihteēs, jeb spehka darbu pee kahdas darriht, to nosfidams, tas lai eet us Afriku jeb Ahšiju jeb Ameriku, ar krofodilu

jeb lewijatanu iskautees. To tas Rungs pats Tjaba gramatâ, 40tâ un 41tâ nodakâ, peerahda kâ lihdsibu un sihmi sawa seeluma, warras un stipruma, fazzidams (20—24 p.): Warri tu to lewijatanu ar weenu makschkeri swei-johr, jeb winna mehli ar weenu dsikli eemestu wirwi? Mahki tu winnam weenu rinki eeksch nahsim likt, un ar asmini winna schau-nas isurbt? Woi tu dohma, ka tas tew dauds peelsuhgs, un lab-bus wahrdus us tew runnahs? Darrihs winsch weenu derribu ar tewi, ka tu winnu par muhschigu wehrgu nemt wârri? Warrest tu ar winnu spehleht, itt kâ ar putninu? Jeb winnu faistih preeksch tawahm jaunahm meitahm?

Tas krokodils jeb lewijatans irr milsens stârp Firsakkahm. Winsch gan drihs wiffds uppes gallds irr atrohnamis fittâs semmês. Tee krokodili Ganges uppê, un Amerifa uppês, gan drihs tâ patt isskattahs kâ tee, kas Nil-uppê eeksch Egiptes semmes miht, un naw dauds sawadi. Winni muhscham ne eet eeksch juhâs eekschâ, bet teem patihk, uppes gallds stahweht. Tee no panteem is-scheklahs, kas naw leelaki kâ sohfu pauti. Ta mahrite 30 lihds 60, arri lihds 100 tahdus pautus pee mallas dehj, un tohs eeksch smilktim eekassa. Tur ta fitta faule tohs isperre. Bet discha pufse tohp no Egiptes schurka, fo ichneu-mon fauj, isehsta.

Tsaudsis krokodils zeeni buht 20 lihds 25 pehdas garsch un 5 lihds 6 pehdas ap wehderu beess. Bet jau irr tahdi redseri tappusch, kas 10 assis bija garri! Tjaba gramatâ papreeksch winna neganta rihschana un pahrtleku zeeta murte aprakstitas. Winsch teem sweijneekem tohs makschkerus norihj, fo tee eeksch Nil-uppes eeleek, un ne kas schim par to nekaisch. "Kas warr winna wai-ga schohklus atplehst? Apkahrt winna sohbeem irr istrubzi-naschana." Tâ mehs lassam Tjaba gram., 41 nod., 5 p., un redsi, tam kâ-trâ schohkli irr 50 lihds 60 assi sohbt, ar kurreem winsch wiszjeetaks kaulus pahrtlohsch. Rahds reisneeks tâ kâstia: es redseru nokertu krokodilu eeksch dselses kahrtes eekohscham, un tikkai weens pats sohbs abbâs puffsês tam isluhse. Kad bija faseets, winsch preeksch mannahm azzim 3 wihrus ar weenu astes sweeschamu apgabse, un 12 wihru wajadseja, lihds winnu dabbuja faseet. Un tas pats weht bija jaunb, tikkai 10 pehdas garsch, un pats eeksch ta tihkla eekehrees, ar fo to iswille. "Winna swihni irr kâ preeksch turramas brunnas, zeeti itt kâ ar sehgele faspeesti. Weens irr tik tuwu pee ohtera, ka wehjsch ne warr stârp teem nahkt." (6 un 7 p.) Wiff muggurs, lihds patt astei, tam irr aplites ar raggaineem swihneem, kas 4 kantigi, un tik zeeti zies pre zitta stahw, ka plinces lohde no teem nolegg. Krokodila muggurs kâ seelas dselses durwis isskattahs, kam naglas ar leelahm appatahm galwahm wiszjauri eesistas, un schee swihni irr tik zeeti, ka ar schlehpu jo stipri durroht, ne warr stârpâs eetapt. "Winna schkaidischana spihd kâ gaischums, un winna azzis irr kâ ta aufekta azzu wahki." (9 p.) Par schkaidischanu schê irr ta stipra puhschana fâukta, kad tas no uppes dsilkumeem us angschu usnahk, un pulku uhdena no labbahm nahsim ispuhsch. Krokodila azzis naw wiffai smulkas, bet ta irr sweescha un wehrâ leekama redseschana, kad

tahds itt kluffam usnahf apkahf skattiters. Jo-winna peere irr tik platta, ka tas wiffu galwu warr appakfch uhdena curreht, un azzis ween wirfii rahdiht, un tahs irr pasarkanas. Bet ja tas ruhfdams ar ahtrumu no uhdena isnahf, tad "no winna muttes schaujahs lahpas, (kà) deggofchas dsirksteles no tahs islezz. No winna nahfim iseeet duhmi, kà no werdoscheem pohdeem un karsteem farleem." (10—12 p.) Wiffi reisneeki, kas irr redsejuschi krokodilu tà ahtri usnahfam, tà patt sabihjuschees to stahsta bailigu leetu effam, kà meh's lassam Ziaba grahamatà.

Tee mohri un nehgeri krokodila galku ehd. Bet ta tik stipri pehz tahm fahlehm smird, ko moschus sauz, ka ne weens zilweks no Ciropa semmes to newarr zeest. Tahds smaks arri no ta krokodila isnahf, kad tas tohp kaitinahts, un tahlu mannams arti pee ta uhdena, kurrà tee peld. Winneem 2 moschus dseedsferi pee galwas, un 2 pee kahjahm irr, no sam tas isnahf. Brihscham tee pulkòs kohpà gull gluhdòs pee uppes mallahm, bet lihds kà kahds peezeer, wiini paschaujahs ahtri tà kà siwis, un to uhdeni tà samaisa, ka tohs newarr padfcht. Tas gan tas irr, kas 22trà pantà peeminnehts: "Winsch darra, ka tee dsitlumi werd kà pohds, un fajauz to juhen, kà weenu apterkerà salwi." Jo tad neganti arri fahf smirdeht. Semmes wirfii krokodils gan ahtri teff, bet newarr labbi grohstees, un zilweks tam drihs pamuhf. Bet eeksch uhdena winsch skreen kà bulka, un garrà wilnu wagga tam pakkat rahdahs, kas pa nakti kà sibbens spihd, bet kad faule spihd, pellehkaini spulgo. Tahdas spihdigas teffas wirs uhdena gan brangi isfkattahs. Tahs no maseem tahpneem zekahs, kas neskaitamòs pulkòs uhdena wirfii peld. (23 p.) — "Wirs semmes nen eeka winnam lihdsinajams," tà lassam Ziaba grahamatà, 24 un 25 p. — un kà lohti wezzòs laikòs pah'r winnu zilweki bihjuschees, to no tam noprohtam, ka wezzàs stahstu grahamatàs lassam, ka lihds Keemery Keisera Augusta laikoom, ne weens newarrehts krokodilu peewarreht. Bet tad pirnu dabbujuschi nofist, un Keisars tik preezigs pah'r to bihs, ka pah' muhschigu peeminnu lizzis bildi no tam naudas gabbaleem kefalt. Schòs laikòs tahs puffes laudis pah'r wiannu tà nebihstahs wairs, un daschadi to sinn peewarreht. Jo no appakfchas tam wiffur irr mihssta ahda, fur warr peetapt to nodurt. Un arri rahdahs, ka krodili pah'r zilwekeem bihsstahs, un ne tabpraht kahdu aisteek deenà, ja tiklai teem irr siwis pa pitnam ko ehil.

Kà buhs Deewu luhgt?

Weentulis, Egipteru semmè, wezzòs laikòs wazaja to gudru un deewabihjigu wihru, Makariu, ko no fauze to leelu, kà buhs Deewu luhgt? — "Mihlais brahst" — tà arbildeja Makarius — "fargees no dauds wahrdeem, un gareem pah'tareem; jau irr gan, kad tu rohkas us debbesi pazehsis, no firds falki: "Mans Deews un Zehws, taws prahts lai noteek!" Un kad tewi firds us faunu kahrina, tad luhds no firds dibbena: "Al mans Zehws, stahw tu pats man klahu!" — jo tas Kungs gan siin, kas tew eruhst.

D. Et—m.

A i t i n a

Kur aug puffes: jau = kas sal = la mau = ri = nâ, pakohsch fahles:
 tau = kas mau = na ai = ti = na! La la la, la la la, la la la, la la
 la la la la la la.

2. Aiseet lehkadama Gannô's aitina, Sajubt pablandama: Klacht nu waffara!
 3. Kur pee awotina, Kur reds truhminus, Rodsertees eet winna Un pee legsdahm duffs.
 4. Papreezajees jauki, Manna aitina! Kad buhs bahli lauki, Weigsees lihgsmitba.
 — am c —

Sinna, zik naudas 12. Jubli = mehn. deenâ 1840 eeksch Nihges maffaja par! daschahm prezzehm.

Par	Maffaja:	Eubr. nauda. Kb. R.	Par	Maffaja:	Eubr. nauda. Kb. R.
1	pufu rudsu, 116 mahrzinus smaggu	1 75	1	pohdu (20 mahrzineem) wassu	7 —
—	meeschu, 100 mahrzin. smaggu	1 30	—	tabaka	— 70
—	kweeschu, 128 mahrzin. smaggu	3 50	—	fwesta	2 10
—	ausu	— 95	—	bselses	— 70
—	stnu	2 25	—	linnu, frohna	1 65
—	rupju rudsu = miltu	1 70	—	brakka	1 40
—	bihdeletu rudsu = miltu	2 40	—	kannepu	— 90
—	bihdeletu kweeschu = miltu	4 —	—	schlichtu appinu	3 —
—	meeschu = putrainu	2 25	—	neschlichtu jeb prezses appinu	2 —
—	eefala	1 35	—	muzzu filku, eglu muzzâ	6 25
—	linnu = sehklas	2 25	—	lassu muzzâ	6 50
—	kannepu = sehklas	1 25	—	smalkas fahls	4 —
1	wesunu frena, 30 pohdus. smaggu	2 —	—	rupjas baltas fahls	4 40
barrotu	wehrschu gallu, pa pohdu	1 20	—	wahli brandwihna, pussdegga	7 75
			—	diwdegga	10 50

Libb! 11. Jubli pee Nihges ter atnahkuschî 586 kuggt un aishbraukuschî 522:
 Brlhw brilliche. No jubelmallas = gubbernementu, augstas waldischanas, puffes
 Dr. C. E. Napier sky.

Latweeschu drauga

p e e l i f f u m s

pee № 28 un 29.

11 un 18 Juli 1840.

Stahsti

pahr

dascheem wihreem, kas Wahzsemme dshwojuschi Luttera laika, un schim
bijuschi woi draugi woi eenaidneeki.

Dytra dalla.

Ihfaki stahsti pahr Johrgu, Sakschu semmes erzogu, un pahr
Jahni Brenzu, Stutgartes prahwestu.

I.

Ihfaki stahsti par Johrgu.

1. Lutters grahmatu bija rakstijis par to; „woi arri kara-landis swehtiga kahrtä
dshwojohst?“ — Rahdi no Johrga rahs-kungeem nu tam scho grahmatu dewe lassihst; bet
sinnams tee papreekschu pirmu lappu, fur Luttera wahrds stahweja, un arri preekschrunnu
bij nonehmuschi nohst; jo zittabi winsch to ne buhtu nehmis rohkä. Bet Johrgam schi
grahmata gauschi patikke, un sinnadams, ka tas leels mahlderu meisteris Lubkas Krah-
naks, kas pee winna dshwoja, bija Luttera labs draugs, winsch tam gribbeja parahdihst,
ka bes Luttera pasaulé arri effohst taudis, kas gadru grahmatu mahkocht rakstihst, un tapehst
tam to grahmatu dewe, lai lassa. Bet Krahnaks winnam nu parahdiya so paschu grah-
matu, fur pirma lappa ar Luttera wahrdu, un arri preekschrunna bija klast, un nu to
pahleezinaja, ka zits ne weens, ka Lutters pats to effohst rakstijis. Tad Johrgis kaunes
damees un ar dusmahm fazzija: „teescham kladde, ka schahds negants muhkis tabdu labbu
grahmatinu mahk farakstihst!“

2. Johrgis kahbu reisi no Erasmus, augsti mahzita wihra, kas arri pee winna dsh-
woja, prassija, lai winnam kahbu padohmu dohd eeksch itzibas leetahm. Schis bihdas
mees, ka winna padohms Johrgam laikam ne pa prahdam buhschoht, fahze sawus wahr-
dus grohsihst ta, ka ne weens warreja saprast, fo winsch ihsteni dohmaja, fo ne dohmaja.
Johrgam tas ne patikke, un winsch fazzija: „Erasmus mihlats, juhs ne runnajeet kaidri
un weentesigi! Es ne saprohtu, fo gribbat, fo ne gribbat. Man tee patihk no Wit-
tenberges; tee sawu mutti labbi plattu atdarra, taisni un drohschi isstahstidami, fo
firdi dohma.“

3. Kad Johrgis jau pee mirschanas bija, tad kahds Kattotu mahzitais, winna bikts
tehwes, winnam usrunnaja, lai pataujahs us saweem labbeem darbeem un us swehtu no
miruschu zilweku nopelnu. Bet weenam no winna rahs-kungeem bija schehl, ka sawam
Kungam labbaka eepreezinaschana ne bija nahwes-stunda, un winsch fazzija: „lai juhsu
firds tik us Jesu greeschahs, kas par muhsu grehkeem nomirris, un irr tas, kas ween
weenigi muhs warr alsstahweht. Ta darrajt; tad juhs, drohschaki warrefeet zerreht,

mühschigi dšhwoht.“ — Nu! — tā Johrgis tad sauze — nu! tad tu man palihdš, tu ustizzams pestitajs Jesu Krist! apscheljoees par man, un darri man fwehtigu zaur tanu ruhtu zeefchanu un mirschanu! — Ne ilgi pehz to winsch nomirre.

4. Kad Johrgis sawu mahzitaju, kas Krasners wahrda, 1527tā gaddā bija atlaibis, un schis ar sawahm leetahm no Drehsdenes isbrauze, tad Emsers, Luttera nifnais eenaid neeks, jahschus winnu fatikke, un winnam usbrehze: aisbrauz nu wella wahrda; es paleeku scheitan. Zeefcham! scho deenu ar ihpāschu preeku redsu, par to, ka tof weenreis teem netizzigeem spreddikeem gals! — Krasners atbildeja: „tu arri buhtu warreis fazzigt: Deewa wahrda! Es preeksch tawa laika Meiffenē esmu hšis; tur pat arri palikschu pehz tawa laika, kad tu wairs ne buhš!“ — Tā Krasners fazzija, — un tee scham ja brishnojahs par to, kas tuhliht pehz to notikke. — Jo wehl tai paschā walkarā Emsers pee kahda baggata birgera bija weefšs, un ar teem zitteem weeseem preejadamees stipri dšehre. Pehz maltites apschdehs us krehflu, un, schahdus tahdus breefmigus wahr dus isfazzijis, us weetas nomirre.

5. Johrga wezzakais dehls, tas prinzis Jahnis, breefmigu eenaidibu prett Lutteru itt kā no tehwa bija mahzijeēs. Kahdu reisi winsch Krahnakam pawehleja, Lutteram fazzigt: Lutters sawās grahmatās gan suhdšotees par winna tehwu Johrgu; bet kad winsch pats buhšchoht walbineeks, tad Lutteram gan par jo nifnaku prettineeku bhšchoht. — Ja winna tehws prett Lutteru effoht hšis tā kā no dšelfa; pats prett winnu buhšchoht tā kā no tehrauda. — Lutters, to dširdejis, tā kā scheshlodamees pasmejhahs, un lille fazzigt us winnu: kaut jel erzogs Jahn labba! us to dohmatu, sawā laikā sweht nomirt, ne kā prett winnu buht tā kā no tehrauda! — Un Jahnis arri tehwa mirschanu ne redseja wis, bet wehl preeksch winna aisgahje.

6. Lutters par Johrgu weenreis kahdam draugam bija fazzijis schohs wahrbus: „es redsu, ka erzogs Johrgis ne mittahs, Deewa wahrbus un winnu fluddinafchanu wajahht, un ka tas paleet jo deenas jo nifnaks. Bet tā, kā man schleet, pats wehl pee dšhwofchu, ka Deews wiffu winna zilts wahrdu isdeldehs; un ka es paschā Leipzige wehl teikschu spreddiku.“ — Un pehz scheem wahrdeem arri notikke. Johrgis nomirre un dehls winnam ne bija. Winna brahlis Indriks, Luttera mahzibas ihstems draugs un mihtorais, nu dabbuja winna semmes. Johrgis nomirre 17tā April 1539tā gaddā, un wehl to paschu gaddu 24tā Mai Lutters Leipzige teize spreddiku par teem Deewa wahrdeem Jahn. 14, 25.

7. Lutters par Johrgu fazzija tā: „kad winsch no few pascha runna, tad winnam gudras leelkunga dohmas; bet kad zitti winnam eemuffina, tad dauds zittadi flann.“ — Tā arri bija Wormses runnas deenā. — Winsch pats tur suhdsefchanas grahmatu prett pahwestu eedewe, un flaidri preeksch wiffem basnizas kungeem fazzija: „pahwests til weenumehr jaunus likkumus zekoht un atkal atlaifchoht no teem, kad kas naudu dohd. Kas naudu ne warr doht, tas paleekoht grehkā. Bet tas ne effoht pa reisi; jo woi nah boga zilweks wainigs par to, kad ne warr dohd naudu? Kardinali un biskapi andelesoht ar saweem basnizas ammateem, un sawu eenahkumu dohd doht tam us renti, kas wiff wairak sohla. Tee preesteri nospreeshoht pee basnizas teefahm par tahdahm leetahm, kas peederroht preeksch pafauligahm teefahm. Tee preesteri fewas peewilfoht us laulibas pahrfahpfchanu.“

Ihsaki stahsti par Brenzu.

1. Kahrle, Keisers, kamehr to leelu runnas deenu Augsburgê turreja, fuhrija teefas kungu us Halles pilssehtu, lai pilssehtas pirmu mahzitaju, Zahni Brenzu, fawemm zeet. Tik kâ teefas kungs pilssehtâ atnahjis, faazijnaja wiffus rahtskungus, un teem ar swehre schanu likke apfoblit, ka ne griiboht ne kâ tam pretti turretees, nedf ko zitteem isstahstih no ta, ko winsch teem fazzih; un nu winsch teem to grahmatu parahdija, ar ko Keisers pawehleja, Brenzu fawem un us Augsburgu aiswest. Bet par laimi weens rahtskunge bija pakawejees, un istabâ eenahje, kad tee zitti jau bij swehrejuschî. Bet tas fuhrihts teefas kungs ahtrumâ scho rahtskungu ne wehrâ bija nehmis, un schis, no tahs breefmas dîrdejis, kas Brenzam bija gaidama, tuhliht dohmaja, winnu isglahbt. Tik kâ tee rahts kungi nu mahjâs aîsgahje, tad winsch Brenzam fuhrija sîhmîti, fur schee wahrbi stahweja: „behg' schigli, tik driht, kâ ween warredams!“ — Bet kahbi draugi tai paschâ deenâ pee Brenza bija, jo ta bij winna dîmschanas deena, un winsch paschâ laikâ winnu widbâ sehdeja, kad sîhmîti atneffe. Tuhliht winsch zehlees, apwille raibus fwahrkus, un lîhd ar to draugu, kas to sîhmîti bij atneffis, no pilssehtas isgahje. Jau zaur pilssehtas wahrteem griibeja isheet, tad pats tas Keisera teefas kungs to fatikke, un schis, Brenzu ne pasîhdams, wajaja, fur effoht Brenza nams? Schis winnam nu fawu paschu mahju wehl parahdija, isgahje no wahrteem ahra, un laimigi isprukke no schahs leelas breefmas, kas tam jau tuwu klahbt bija.

2. Brenzis, kâ zaur Deewa brîhnumu isglahbees, nu gahje us Wirtenberges semmt. Erzogs Ulrik nu fawam pirmam sîktheam pawehleja, lai Brenzu aiswedd us kahdu drohschu weetu; un turklahbt fazzija: man pascham ne wajag sinnahbt, fur juhs winnu aisweddiseet, ka, ja wajaga, drohschi warru apsi. ehreht, ka ne sinnu, fur winsch irr. Wiff papreelschu Brenzis nu palikke Wîrlingê; no turrenes winsch us Bahsell aîsgahje; un pehjak Ulriks to par usraugu likke tai pilssehtinâ Hornberg, winnam sweschu wahrdu peelikdams. — Kad Brenz, ko wiffi nu par pilssehtas usraugu turreja, weenu mahzitaju mîhligi luhdse, lai tik garrus spreddikus ne turr, tad schis mahzitais tam atbildeja: jums usraugeem ar weenu garfchs laiks paleek Deewa nammâ, bet ne kad pee dîshrehm.

3. Kad Brenz to paschu mahzitaju apmekleja, kad dikti flims bija, un to nu pamahzija, lai peeminn tahs labbas mahzibas, ko pats no kanzeles effoht dewis; tad tas mahzitais fazzija: kungs mîhtais, lai nu effat, kas effat; bet ihstems usraugs teescham ne effat. — Wiffi zitti laudis tâ patt arri brîhniyahs par scho usraugu, kas ne lahdeja, nedf trohks fuis darrija, nedf dsehre, tâ kâ zitti usraugi gan mehdsse darriht; bet kas tik mîhligi runnaja, tik kluff bija, un tik gohbdigi dîshwoja.

4. Pats Lutters fewischki Brenzu it augsti zeenija. Winsch fazzija: „muhfu laikâ ne weens stary Deewa wahrdu mahzitajeem, kas Deewa rakstus tik labbi proht, un tik klaidri un smulki isstahsta, kâ Brenzis. Es brîhniyohs par winna gudribu un sapraschanu, un fawu paschu spehku prett winna gan driht par neeku ween turru.“

5. Lutteram fewischki Brenza mîhliga walloda patikke. Winsch fazzija: mannas grahmatas ruhj, kâ dîschs leetus, kas kâ ar spanneem gahsih. Wehletu gan, ka es tik pa masam un mîhligi mahktu lîht, kâ Wîhlippa un Brenza kungs. Bet weenahds garstok daschadi parahdahs.

6. Pausers, augsti mahzihets basnizaskungs, dewehs us Stutgartu, ka dabbutu Brenzu pasiht. — Tas fainneeks, pee ka winsch bija eebrauzis, fazzija: „prahwestaskungs spreddiki teiks rihtu.“ Pausers tad it agri basnizâ gahje, dohmadams, ka wehlaftauschu pulka deht weetu ne warreschoht atrast. Bet basnizaskung wiff leelaka pufse palikke tuffscha. Brenza spreddikis tam gauschi patikke; tok ne warreja faprast, kam tahdam brangam mahzitajam tik mas klauftaju ween bija. Kad basniza pa gallam, winsch tad eegahje gehrbj-kambari, un gan drihs ne tizzeja sawâ prahâ, ka schis mahzitais effoht tas pats Brenzis, ko wiffa Wahzsemme tik augsti zeenija un slaweja. Brenzis winnam dewe rohku, kâ mihtam brahtam, un to lihds nehme us mahjahm. Kamehr wehl us zellu bija, Pausers sahje runnaht par to, ka basniza tahda tuffscha bijuse, un fazzija: „es tik mas tauschu deht gan drihs ne kahptu us kanzeles.“ — Tad Brenzis stahweja kluffu pee kahdas affas, kas tur us zella bija, un Pauseru waijaja: woi winsch gan sinnoht, kahda leeta pee schahs affas it ihpafchi effoht slawejama? — Pausers arbildeja, ka ne sinnoht. Tad Brenzis fazzija: „tas pee schahs affas irr wiffwairek slawejams un teizams, ka ta weenumehr weenadi baggatu uhdeni dohd, lai dauds, lai mas ween no tahs smelkshs. Deewa wahrdu mahzitajeem arri waijag buht tahdeem, kahda schi akka. Arri teem weenumehr dshwibas uhdeni buhs doht, lai pee winneem nahk woi dauds woi mas ween, kam slahpst pehz to.“

7. Brenzis sawds pehdigds dshwibas gaddds itt gauschi wahrge, un pats gan no mannija, ka nahwes stundina jau bija tuwumâ. Bet pirms ta nahje, winsch wiffus Stutgartes mahzitajus pee sawas gultas faajzinaja, un teem sawa testamenta eesahkuma wahrduz likke lassiht preekschâ, kur winsch fewischki apleezinaja, ka dshws un nomirdams pee tahs mahzibas gribboht palikt, ko pats lihds schim effoht sluddinajis un kas Augsburges tizzibas apleezinaschanas grahmata usrakstia. Pehz beigtas bikts winsch lihds ar wiffseem saweem darba-beedreem Deewa meelastu baudija, tohs ar it spehziigeem wahrdeem pamahzidams, lai allaschin paleek weenprahptigi, kâ brahti, un pastahwigi sawâ tizzibâ. — 12 deenas pehz to winna dwehsele aisgahje pee Deewa.

Urbahns Regius, Zelles general-superdents.

Schis gohdigs un labs Lutteratizzigs mahzitajs dshimme tai zeemâ Langenargene pee Bohdenes-esera. 1520 winsch wehl bija Karmeliteru muhkis, bet jau to brihd mihtoja ewangeliumatizzibu. Tai paschâ gaddâ winnu aizinaja par basnizaskungu us Augsburgi; bet winsch drihs no turrenes atkal aisgahje, par to, ka tur kahds augstaks mahzitajs beskawnigs un rupfich prett winnu bijis, un tã winsch dewehs us kahdu Zihroleru semmes pilsehtinu. Bet pehz gadda, kad kahdi augstaki Augsburges rahtskungi gauschi luhdse, winsch nahje atpakkat, un sawu ammatu Annes basnizâ atkal usnehme. Winsch pee tizzibas atskaidroschanas gohdigi strahdaja; winnam arri it augsta sinnaschana bija, un ihpafchi winsch it jauki un spehziigi us kanzeles runnaja; par to wiffi Lutteratizzigi, un tã pat arri Katooli winnu augsti zeenija. Kad Karmeliteru muhki Wahzsemme 1525tâ gaddâ sawas muhku drehbes nolikke, un ewangeliumatizzibu usnehme, tad arri Urbahns dewahs swehtâ laulibâ, un wiffi augstaki kungi Augsburgê nahje us winna kahsafhm. Us Ehrnesta, Braunschweiges un Lihneburges erzoga, gauschahm luhgfschanahm Urbahns atstahje no Augsburges, un dewehs pee winna. Schis winnu eezehle par Zelles superdentu. Urbahns 1532 un 1533 ewangeliumatizzibu Lihneburgec un Annoweraureu semmes pas beidse eezelt; winsch arri 1537tâ un 1541mâ gaddâ bija klast, kad Schmalkaldenê un

Hagenauê farunnajahs par tizzibas leetahm, un schaf pehdigâ gaddâ winsch Zelle nomirre, 25tâ Mai, deenâ.

Zhsakas sinas par Urbahnu.

1. Kad Urbahns 1520tâ gaddâ par mahzitaju bija pee Annes-basnizas Augsburgê, tad winnam gan ehmiga leeta tur notiffe. Jo kad winsch tur kahdu swehtdeenu spred, diku beidsis, nokahpe no kanzeles, tad kahds-augstakais basnizas-kungs, tahs skaidrakas tizzibas prettineeks, appakschâ us winnu jau gaidijis, tuhliht sahze strichdianu ar winnu, un driht tâ sadusmojahs, ka winsch tam ar atflehgu pulzianu, kas tam rohkâ bij, fitte az jis. Scha beskauniga un rupja darba deht Urbahns to pirmu reisi no Augsburges aisgahje prohsjam.

2. Wiffi laudis Urbahnu augsti turreja zeenâ; ko warr redseht no ta, ko nu stahstifim. — Ehrnests, Braunschweiges un Lihneburges erzogs, 1530tâ gaddâ bija Augsburgê. Kad tur to leelu runnas-deenu turreja. Schis luhdse Augsburges rahtskungus, lat winnam atlaisch Urbahnu us diweem gaddeem, ewangeliuma-tizzibu winna semmes stiprinahet, un basnizas un klohsterus pehz tahs eerikteht. Winsch to nehme lihds us sawu pilssehtu Zelle un winnu zehle par sawu ihpafchu mahzitaju, un par general-superdentu pahr wiffu Lihneburges-semmi. Kad nu Ehrnests bij atnahjis mahjâs, un winna laudis to waizaja, ko jauna winsch no runnas-deenas effoht atnessis lihds? tad atbildeja: „Gan atnessu it dahrgu mantu wiffahm sawahm semmehm: wiheru, kam augsta sinaschana un swehta gudriba, un leela ustizziba, ko turru augstaku pahr wiffu leelu kungu mantahm. Man naw schehl ta pulka naudas, ko schis zelsch maksajis, par to, ka tur esmu dabbujis scho augstu dahrgu wiheru.“ — Kad tee diwi gaddi bija pa gallam, tad Augsburges rahtskungi Urbahnu atkal fauze atpakkat; bet erzogs ne gribbeja atlaist, un, us sawahm paschahm azzim rahdidams, fazzija: „teescham ne sinnu, woi ne labbak weenu azzu dohtu, ne kâ Urbahnu. Jo mannim gan diwi azzis, bet tik weens pats Urbahns!“ Pehz to winsch, us paschu Urbahnu greesees, fazzija: „kungs mihtais! paleezeet pee mums! Warr buht, ka atraddiseet laudis, kas jums leelaku lohni dohs; bet ne warreseet atrast klausitajus, kam juhfu spreddiki mihtaki, ne kâ man.“

Jahn Fridriks, Sakschu = semmes kuhrwirfts.

Schis kungs tâ pat kâ winna tehws Jahnis dauds irr strahdajis un iszeetis par tizzibas atfkaldroschaniu. Winsch djunne Dorgaues pilssehtâ 30tâ Juni, deenâ 1503schâ gaddâ. Winsch 1530tâ gaddâ tehwan lihds nahze us to leelu runnas-deenu Augsburgê, fur ewangeliuma-tizzigi sawu tizzibas apleezinafchanas-grahmatu keiseram eedewe rohkâ. — Wiffi Wahzsemmes walbineeki, kas ewangeliumu mihtoja, bija sabeedrojufchees Schmal-kaldenê, zits zittu no eenaidneekem glahbt un aisstahweht; Jahn Fridriks bija pats pirmais no teem. Par to keisers Kahrls, tas peektais, apnehmahs, winnu sewischli pohstift un winna spehku isdelbeht. Jahn Fridriks gan ar leelu un drohschu kerra spehku tam stahweja pretti, bet winnam tok ne isbewehs; jo Kahrls wairak pratte eefsch kerra-leetahm, un Fridriks arri ne bij weenâ prahâ ar Wislippu, Hesses semmes landgrahwu, kas lihds ar winnu bija Wahzeeschu kerra spehkan par wirsneeku. Kaut gan Fridriks tai kaufchana pee Miht-hausenes pilssehtas 21mâ April 1547tâ gaddâ stipri kerojahs, pretti turredas mees, tomehr Kahrls uswarreja, un wehl winnu paschu fanehme. Kahrls, winnu us sawu lehgeri preefsch Wittenberges pilssehtas aisweddis, nahwes-teefsu likke nospreest

par wiinnu, un wiinnu nozehle no kuhrwirfta ammata, fo tas Morizam, Sakschu semmes erzogam uswehleja. Dauds nelaimes un behdu nu schim nelaimigam waldineekam usgahje, kamehr 5 gaddus zeetumâ palikke. Brishwibu atkal dabbuja 1552râ gaddâ, kad tas pats Moriz pa tam starpam prett Kahrlu bija zehlees, un schis pats no Insprukkes pilsehtas behdsin aisbehdsse. Winsch sawu tezzeschonu pabeidse Weimarê, 3schâ Merzâ 1554râ gaddâ.

Mas zittu waldineeku bija ewangeliuma-tizzibâ tik pastahwigi un neschaubigi, ka winsch. Sawas tizzibas deht winsch atsazzija sawai devertai bruchte, pascha keisera mahsei; jo schis sawu mahsi ne gribbeja doht tahdam prinzam, fo turreja par netizzigu; sawas tizzibas deht winsch arri pamette sawu semmi un kuhrwirfta gohda-ammatu, un usnehmahs bahrgu zeetumu. Keisers nabbaga zeetumneekam sohlja, atkal atdoht wiffu, fo tam pats bija nonehmîs, lai tik druzin ween zelku greech; bet ne mas! Fridriks ne gribbeja palikt par leekulu! Winsch sawu tizzibu preeksch keisera un wiffas walsts bija apleezinajis, un ne kas wiinnu ne spehje peespeest, scho tizzibu kaut kâ atkal aisleegt. Schi pateestba, fo winsch bija atsinis, winnam wehl dauds dahrgaka bija, ne kâ patti dschwiba. Ne ilgî preeksch sawas swehtigas mirschanas winsch wehl sawus behrnus pamahzija, fazzidams tâ: „paleezeet neschaubigi un pastahwigi pee Deewa wahrdeem; un lai ne kas juhs ne pahrunna un apmahna, tohs pahrgrohsht!“ — Winsch tik 50 gaddus pasaulê irr dschwojis.

Ihsakas sinas par Jahnu Fridriku.

1. Erzogs Jahnis, Sakschu semmes kuhrwirfts, sawu dehtu un isredsetu krohnas mantineeku Jahnu Fridriku us kahdu runnas-deenu nehme lihds. Tê nu pahwesta mahzi tajî sawâ starpâ tohti strishdejahs par Kristus walkarina eestahdischanas-wahrdeem: „dsereet wiffi no ta.“ Têe fazzija, Kristus ar to wahrdu „wiffi“ effoht saprattis un fanehmîs tikween wiffus basnijas-kungus, un ne mas arri zittu, kas naw basnijas-kungt. Jahnu Fridriks, to dsirdebams, ar skannu balsi teem usfauze: ja Kristus, to wahrdu „wiffi“ fazzidams, tik no jums basnijas-kungeem runna; nu, tad winsch arri tur to wahrdu: „wiffi“ tik no jums fazzijis, kad winsch teize: „juhs effat schkist, bet ne wiffi.“

2. Keisers Kahrls ar to ne bli meerâ, Jahni ilgî zeetumâ turreht; bet to wehl ar nahwi gribbeja fohdht; tomehr pehz us dauds angstu waldineeku aîsluhgschanahm usnehme zittu prahtu. Winsch dschwibu tam nu gan wairs ne gribbeja nonemt; bet tok prassija, lai Fridriks turrotees pee teem Kattokeem. Kad Jahnam Fridrikam scho sinu atnesse, tad winsch fazzija: „Ne mas! bet paliksim weenumehr pee tahs mahzibas un apleezinaschanas, fo Augsburgê lihds ar sawu tehnu un zitteem waldineekeem effam apleezinajuschî un eedewuschî, un labbak kuhrwirfta gohdu, semmi un laudis, ir paschu kâllu nodohsim, ne kâ zeetisim, ka muhs no Deewa wahrdeem schkist!“ — Schee wahrdi pascham keiseram tâ pee sîrds gahje, ka pawehleja, to likt meerâ.

3. Lufkas Krahnaks bija leels un brangs mahlderu-meisters, un turflaht arri it gohbigis un labstirdigis kungs. Jahnu Fridriks wiinnu gauschi mishloja un zeenija, un arri pats eezehle par rahtskungu preekschfehdetaju Wittenbergê. Tê Lutters un Melanktohnîs winnam palikke par draugeem. — Krahnaks arri keiseru bija nomahlejis, kad schis wehl behrnu gaddôs bija. Kad Kahrls nu Jahni Fridriku pee Mihlberges-pilsehtas bija fanehmîs, tad winsch Krahnaku likke aizinahf sawâ lehgerê, un wiinnu walzaja: „zîk wezs to brighd' biju, kad man effi nomahlejis?“ — „Schehlîgs keisers, — tâ Krahnaks atbildeja

— jums to brihd bija 8 gaddi. Juhš wehl ne gribbejat kluffu sehdeht weenâ weetâ, ka mehr juhſu aumeiſtera-fungs jums daſchadas farra-brunnas likke preekſchâ; un kamehr juhš tahs apdohmigi apſtattiseetes, tad man bija laika, ſawu bildi pabeigt.“ — Keiſers fajzija: „Iſluhdſees kaſdu ſchehlaſtibu no man.“ — Nu Krahnaks, it paſemmigi Keiſer kam pee kaſjahm mettees, luhdſees, — ko? — woi paſauls-gohdu un mantu? — ne maſ! bet to ween, lai wiſana kuhrwirſtu palaiſch wallâ. — Kahrls par ſcha uſtizzama ap-paſchneeka miſhleſtibu tohti preezajahs ſawâ ſirdi; tomehr ne paſlauſija wiſna luhgſchanu, bet fajzija ween: „tu eſſi gohda wihrs! gan redſeſi, ka tawam lungam ſchehlaſtibu darrifchu!“ — Kahrls Krahnakam fajzija, lai jo prohjam pee wiſna paleek un dſihwo; bet ſchis atbildeja: „nu gan drihs 54 gaddi, ka ſawam miſham kuhrwirſtam eſmu kalpojis labbâs deenâs; un man it labbi irr klaſhees pee wiſna; jo maſak taggad behdu-deenâs no wiſna ſchirſchohs.“ — Us to Keiſers wiſnu it laipnigi atlaide, un pirms no Wittenberges aiſgahje, wiſnam wehl pilnu ſudraba-blohdu ar dukateem ſuhſija. Bet Krahnaks no ta nehme tik dauds ween, ka ar diweem pirkſteem warreja ſanemt; to zittu naudu wiſch lihds ar blohdu ſuhſija atpakkat. Wiſch to par leelaku laimi turreja, pee ſawa nelaimiga kunga palikt, kaſ zeetumâ bija, un wiſnu ar ſawu ſkunſti un ar miſhigu farunnafchanu behdu-deenâs eepreezinahſt. — Kad Keiſers kuhrwirſtu atkal bij palaidis brihwu, tad ſchis to gohdigu un uſtizzamu kalpu ne kad wairs no ſewis atlaide; tam weenumehr pee wiſna bija palikt, un kad kuhrwirſts iſbrauje, tad Krahnaks wiſnam ſehdeja blakkam fareete.

4. Jahn Fridriks wiſſwairak parahdija, jik paſtahwigs bija, 1548tâ gaddâ, kad Keiſers ewangeliumaſtizzigus gribbeja peefpeest, lai pahweſtam paſlauſigi mettahs. Keiſers arri wiſnu likke aizinahſt preekſchâ, un deſinn ko apſohlija, lai tik tai tizzibai atſakka. Jahnſ, zeidſ nomettees, klaufija, ko Keiſers fajzija, bet wiſch Deewam wairak gribbeja paſlauſiht. Kad nu Kahrls pats wiſnu bij pazehlis, tad Fridriks ſahje runnahſt ta: „Wiſſuſchehligais Keiſers! te ſtahwu juhſu preekſchâ, ka nabbags zeetumneeks! Ne lee-dſohs, ka pateefibu eſmu apleezinajis, un par to wiſſas ſawas mantas, ſewu un behrnu, ſawu ſemmi un laudis, un wiſſu atſtahjis, ko Deews mannim ſchai paſaulê dewis; tik ſchi nabbaga meefa ween man atlikkuſe, kaſ arri wairs ne ſtahw mannâ wallâ, bet juhſu, lai darrat ar to, ko gribbedami. Nu tad mannim naw ne kaſ wairs, un nu man wehl ſawu muhſchigu laimi buhs ſaudeht? Ne! Lai Deews paſarga! Jo lihds ſchim ar to wiſſwairak eſmu eepreezinajees, ſinnadams, ka Deews man labbaku leetu atdohs, kaut arri ſcho nabbagu meefu lihds ar dſihwibu pamettu. Mannim arri ne maſ ne klahtohs, tik dauds tuhſtoſcheem zilwekeem apgrehziſibu doht, beſkaunigi atſazidams! ne klahtohs, atkaſptees no tahs pateefibas, ko tik ilgus gaddus eſmu apleezinajis! Tapehſ, wiſſuſchehligais Keiſers, es eſmu juhſu wallâ, darrajt ar man zeetumneeku, ka patikſees; bet pats palikſchu pee tahs pateefibas, ko eſmu atſinnis, un zitteem par preekſchihmi arri iſzeetiſchu wiſſu, kaſ Deewam un jums patiks man us preekſchu wehl uſlikt.“ — Kahrls, preekſch ſcha drohſcha pateefibas-leezineeka ne warredams wairs paſtahweht, nogreeſehs, un ne wahrdiru ne atbildeja.

3.

• B i l d e s.

(Lihdsiba.)

Daggats kungs dauds ſmuſkas un jaunâs bildes, ar kureahm ſawu mahju bij iſ-

puschkojis, kahdu reis bij lizzis nonemt no feenas, un no putteckeem ar flapju drehbi no flauzigt, tihricht un islikt saule, gan sinnadams, ka tahdas bildes, kas ar eljes-pehrwi mahletas, atkal no ta dabbu jaunu spohschumu un sawu pirmu jaukumu; bet ja turpretti tahs ar uhdens-pehrwi mahletas, tad tahs tohp melnas un apputt, ka tahs lihds ar to pehrwi, kad tohp tihritas, tohp noberstas. Jahnis, to dsirdebams, fazzija: Tahs ar uhdens-pehrwi mahletas bildes irr ta, ka tee leekuti starp kristiteem zilwekeem, kas leec kabs to deewabihjafchanu zeenijofchi, bet winnas spehku tee aisleeds (2 Tim. 3, 5). Tahdi gan kahdu laiku zilwekus peewitt, kas zittu ne warr redseht, ka ween winnu ahr puffi, bet Deews, kas sirdis un ihkstis pahrbauda, tohs pasihst, un eemettihš tohs muhschigã ugguni, ka tahdus, kas naw zeenigi eemantohst to debbeswalstibu. Bet kas par teesi kristigi zilweki irr, kuru dwehselehni ta preezas-wahrda else gluschi zaurspeedus fees, un kuru sirdis irr pehrwetas ar Kristus affininim, teem sirdis to pahrbaudischanas un schlihsstischanas-laiku pahrzeesch, eeksch behdahm pastahw, un tohp pehz kahrdi naschanahm jo jaukakos. — Dohd' man, Kungs Jesus, ka manna kristiga dshwofchana ta buhtu nomahleta, ka warr redseht, ka ta irr mahleta pehz tawu gihmi, un ka ta ar buhtu pastahwiga, ta ka ne kas tawu gihmi no mannas sirds newarretu isdeldeht. 26.

• Wezz-tehwu fakkami wahr di.

Zauna tschuppa,

1. Trihs jautaschanas: Ja tu zilweku ne mihle, fo tu redsi; ka tu tad Deewu mihlesi, fo tu ne redsi? — Ja tu to kristigu zilweku ne mihle, fo tu redsi; ka tu Kristu mihlesi, fo tu ne redsi? — Ja tu sawas paschas sinnamas sirds balsi, kas tik dikti runna, ne klausi; ka tu ta swehta Garra wallobu dsirdest un fapratfisi, kas tik kluffi ween atskann un irald itt ka ne isfakkama.

2. Pasaules behrns, labbu fo darrjis, ar ween tik noflawe sew; bet fursch Jesu Kristu tizziba peenehmis par sawu pestitaju, tas flawe Deewu un schim nodohd wissu gohdu. Pahf few tahds fakka tik ta: „Kungs, es ne fo ne esmu wehrt, esmu zits ne kas, ne ka nelectis kalps un grehineeks.“ — No dseefmas pasihst, kahds putnisch irr.

3. Tee netizzigi pasauls behrni dohma, grehki effohst masa leetina, no kuras warroht atschlirtees, kad tik gribb. Ta deht arri dauds zilweki sawus grehkus isfuhds, noscheshlo un tatschu atkal grehzigi dshwo. Par to tas mihlajs Deews teem tizzigeem to grehku algu gaischi rahda, lai tee no grehkeem behg, ka no paschas nahwes.

4. Weens deewabihjigs zilweks fazzija: es tschett reises esmu peedsimmis: 1) no sawas mahtes, 2) kad man kristija, 3) kad es fahzu tizzeht eeksch Jesus Kristus, un 4) kad Kristus man ka schehligs pestitajs parahdijahs un sawu meeru dahwinaja.

5. Kad tu to wissu atstahsi, kas naw Deews un kas Deewam ne patihk, un winnam weenam pascham peekersees mihlestiba un tizziba, tad winsch pats sew un wissas leec tas tew bohš, kas tew papreeksch ne bija. Ta Deews gan no neneeka spehj darriht leelas leetas.

6. Kas atraujahs no meefas kahribahm un neschlihsstibas, tas laf ne dohma, ka winsch tad jau effohst swehts. Utrohdahs arri dauds zittu grehku, un mums nahkabs no wisseem atgreestees un fargatees.

7. Few buhs atmetst, fo tu pats spehj un gribb, tad eefahks Deews speht un gribbeht. Pahwills tapehz arri fakka: „Kad es esmu nespehzig, tad es esmu spehzig.“ 29.

Wribw drikkcht. No juhrmanns-gubbernementu augstas waldischanas pusses: Dr. C. W. Napierofy.